

Posudek školitele
na diplomovou práci
Barbory Novákové

**Die Auffassung des Großstadtlebens am Beispiel Berlins in den Romanen der späten
20er und frühen 30er Jahre des 20. Jahrhunderts**

Praha: FF UK, 2014, 91 s.

Předložená diplomová práce si klade za cíl zachytit na příkladu Berlína projevy a rysy velkoměstského způsobu života, jak se objevují v německé literatuře Výmarské republiky na rozmezí dvacátých a třicátých let 20. století, kdy vyšly i analyzované epické texty – romány Alfreda Döblina *Berlin Alexanderplatz. Die Geschichte vom Franz Biberkopf* (1929), Ericha Kästnera *Fabian. Die Geschichte eines Moralisten* (1931) a Irmgard Keunové *Das kunstseidene Mädchen* (1932). Vychází z premis a pojmů sociální literární historie, etablované v německém literárně-teoretickém diskursu v průběhu posledních desetiletí minulého století. Pět zásadních kapitol práce odpovídá stanovenému tématu. Německo po skončené první světové válce, v níž bylo poraženo, ovládla poráženecká nálada, politická nestabilita, morální rozklad a materiální nouze a navíc na konci 20. let i vleklá hospodářská krize, což přispělo k radikalizaci všech společenských vrstev a zabránilo tak potřebné stabilitě politického republikánského zřízení. To je tématem výchozí kapitoly *Eine Einführung in Geschichte und Politik der Weimarer Republik* o problematice dvacátých let. Oceňuji její hutnost a potřebnost pro analyzované texty. Následná kapitola (*Zur Entwicklung der Großstadtprosa der 20er Jahre*) o literárním dění v popisované epoše a převládajících literárních proudech vychází z definice tzv. Zeitromanu jako literárního zachycení dobových typických projevů, což byly zážitky z války, život v neutěšené rozvrácené společnosti doby bezprostředně poválečné, kdy se moderní Zeitroman (nejprve v podobě tzv. válečného románu obojí provenience) pokouší najít spojitost mezi individuální zkušeností, autenticitou zobrazovaného a objektivní perspektivou jeho zachycení. Tyto snahy vyvrcholily v konstituování tzv. nové věčnosti, výrazného uměleckého proudu v meziválečném Německu, jejímiž převládajícími normotvornými znaky byly demokratizace a trivializace umění a jeho masové šíření pomocí rozvinutých sdělovacích prostředků. Základním znakem této literatury (s výjimkou proletářsko-komunistické literatury a levicové avantgardy) byla její apolitičnost, což jí bylo později zhusta vyčítáno, zvláště po zkušenosti s tragickým obdobím nacismu. Vlastní velkoměstský román je diplomantkou zachycen v jeho „berlínském“ vývoji, který je v mnohem odlišný od jiných evropských velkoměst. Berlín se světovým velkoměstem stal až na přelomu 19. a 20. století, kdy se ovšem okamžitě stal hned třetím největším. Na rozdíl od staletími etablovaných velkoměst jako Londýn, Paříž, Vídeň a koneckonců i mnohem menší Praha provázela jeho růst jistá překotnost, která se pak odrazila v celkové charakteristice tohoto rozporuplného města nejvyšších technických výtvarných na straně jedné a nezměrné proletářské chudoby na straně opačné. To je tématem kapitoly *Die Großstadt Berlin*, rozpracovávající specifické berlínské fenomény (topografii, všudypřítomnou techniku, dopravní infrastrukturu a komercializovaný život) ve vztahu k analyzovaným textům. Vyzdvihuji diplomantčinu snahu o definici vyprávěcích postupů ve spojitosti s moderním pohybem, který u všech tří autorů ovlivňuje tempo děje, jakkoli u každého z nich jiným způsobem (podkapitola *Der städtische Verkehr*).

Základní analytickou kapitolou práce je rozsáhlá čtyřicetistránková centrální kapitola s názvem *Die Auffassung des Großstadtlebens*, v níž na základě předem stanovených postupů a s využitím dobové průkopnické sociologické a literárněvědné literatury (Georg Simmel, Siegfried Kracauer, Bertolt Brecht, Walter Benjamin, Alfred Döblin) podává analýzu románových textů z hlediska jednotlivých postav a na pozadí neutěšené sociální a politické situace charakterizované nově přeskupenými sociálními vrstvami, které udávaly tón berlínské společnosti v době Výmarské republiky – miliony nezaměstnaných radikalizujících se dělníků, silné skupiny kriminálních vyvrhelů, rekrutujících se nejen z klasické spodiny, ale i ze zoufalých nezaměstnaných, statisíce zaměstnanců a intelektuálů bez práce, oné společenské vrstvy na vzestupu, jak sílila moc médií, nicméně jen pomalu – pokud vůbec – se etablojících do „dobré junkersko-průmyslové elity“ a v neposlední řadě „nové ženě“, jíž je věnována značná část analýzy. Ačkoli je žena ústřední postavou jen jednoho ze tří textů – románu Irmgard Keunové – podává diplomantka plastický obraz pojetí ženy v moderní výmarské společnosti analýzou rozporu mezi přežívajícím tradičním pojetím ženy jako ochránitelky rodiny a její novou definicí jako samostatné a nezávislé bytosti v novém sociálním rozměru – ve velkoměstském způsobu života s jeho novým pojetím volného času a seberealizace osobnosti se všemi úskalími, které přináší, především díky obrovské komercializaci veškerých sfér soukromého života, amerikanizací kultury jako zboží a pozvolné ztráty morálních hodnot. V této kapitole vidím největší přínos práce – kanonické romány Výmarské republiky jsou zde analyzovány na podkladě proměněných společenských hodnot. Především Döblinův román patří k průkopnickým románům evropské a americké moderny díky své formě. Ani tuto část moderní literatury nenechala diplomantka bez povšimnutí a v závěrečné kapitole *Zum Stil der Romane* se formální stránce jejich textu věnuje, samozřejmě s patřičným vyzdvižením inovativnosti Döblinova stylu montáže a koláže jako důsledku avantgardních postupů surrealistů a futuristů.

Diplomantka se svého tématu zhostila s přesvědčivou odpovědností. Důsledně ho drží, nezachází do „vycpávek“ typu autorských medailónků, které se nabízejí, jednotlivá tvrzení dokládá citacemi z primárních děl. Součástí interpretace je i forma textu. Podle mého názoru splnila interpretační mechanismy, které si vytyčila.

Jazyková stránka práce je na vysoké úrovni, pár nepatrných chybiček jsem vyznačil ve svém exempláři.

Práci bez výhrad doporučuji k obhajobě a navrhuji známku **v ý b o r n ě** (1) .

V Praze 31.08.2014

Prof. PhDr. Milan Tvrđík, CSc.